

2hh
XVI. ÉVFOLYAM

47

1975. NOVEMBER 22.

ÁRA: 3,50 FT

SÉTA A VÁRBAN
(Írásunk a 16–17. oldalon)

Fotó: ifj. Soproni Béla

KÉPES ÚJSÁG

hely. cím. lapról.

Séta a Várban

Nem lehet olyan forró nyári nap, csikorgó hideg, vagy ködös-
esős ős, hogy a Várban, a Vár-
negyed utcáin ne találkoznánk sé-
táló, nézelődő emberekkel, autó-
buszból kiszálló turistacsoporttal.
Ez a hatalmas szabadtéri múzeum
téli-nyáron, éjjel-nappal mindig
nyitva a látogatók előtt. Élő mú-
zeum ez, hiszen házainak irigylt-
szép lakásaiban sok ezren élnek,
vendéglőiben tizezreknek húzza a
cigány, boltjaiban zöldséget és
lisztet vehet az ott lakó; emlék-
tárgyat, régiséget, népművészeti
tárgyat a látogató.

Aki harminc esztendeje látta a
Várnegyedet, azt mondta: „Lehe-
tetlen, hogy itt valaha is élet le-
gyen.” Újjáépítése szinte elképzel-
hetetlennek látszott. Romokban
minden épülete. Kiegett, összeom-
lott házak, téglá- meg kötörmé-
lék. Szétlőtt tankok, elhagyott
ágyúk, szétszóró löszér vagonzám-
ra. És bűz. Osló tetemek szaga,
a romok alatt elpusztult szeren-
csétlenek utolsó üzenete.

Közismert, sokszor leírt szám:
az akkori Budapest negyvenezer
épületéből csak tizezer maradt
sértetlen. A Várban, az I. kerület-
ben ennél is nagyobb volt a pusztítás.
789 épületéből csupán 4
maradt épességben, majdnem 17
százaléka teljesen elpusztult, 62
százaléka súlyosan megromlálódott.
Másképp millió köbméternyi rom-
tömeg borította a fővárost, ennek
nagy része a Várnegyedet.

Sokan emlékezhetnek még rá,
hogy a hatalmas fákat nevelő,
virágos, füves Vérmező a felszaba-
dulás előtt két-három méterrel
mélyebb volt. A Várnegyed romjait
hordták oda, kisvasutat építettek a
törmelék elhordására. S a Vérme-
ző teknőjéből nem sima terület,
hanem domb lett volna, ha a ha-
tóságok közbe nem lépnek. Mert
lett volna még törmelék a Várban,
de megtiltották, hogy a Vérmező-
re hordják.

Mi legyen a Várral?
Ha e képeket végignézzük, meg-
kapjuk a választ: ez lett a Vár-
ból, a Várnegyedből.
Kérdés és felelet között három
évtized telt el, s a kérdés már ak-
kor elhangzott, amikor még csiko-
rogtak a romszállító kisvasút kere-
kei. Beépíteni modern házakkal?
Helyreállítani, a háború előtti ké-
pére formálni? Mindkét tábornak

voltak hívei, mindkettő bővíben az
érveknek. S ha az első elképzelés
valósult volna meg, az további
pusztítást okoz, ha a második, az
pedig hamisítás. Aztán hallatni
kezdte hangját egy harmadik tá-
bor is. Számára az érveket éppen
a pusztítás adta.

Különös dolog, borzongató; le-
írni szinte kegyeletsértés: a Vár-
negyed mai képének kialakítását
éppen a háború, a pusztítás tette
lehetővé.

Volt egy Várnegyedünk, barokk
meg klasszicista házakkal, s alát-
ta ott rejtőzött a középkor. Nem
a házak alatt, hanem a barokk
meg klasszicista köpeny alatt; a
malter meg gipsz alatt. Mert a
házak nagy része nem abban a
korban épült, amely korra a pusztítás
előtti külsejük mutatott. A
barokk nem a barokk korban, a
klasszicista sem akkor, amikor az
építészetben ez volt a divat. Jó
részük középkori épület, s ezt csak
kevesen sejtették, még kevesebben
tudták.

Honnan volt a sejtés, a tudás?
Történelmünk ismerete volt a for-

Korok találkozása: A „konzervált” romfal mögött egy, a környezetbe illő mai épület

Az Országház utca egyik részlete

Pillantás egy öreg udvarba

rás. Mert a Várnegyed nem negy-
venötben pusztult el először. A tö-
rökök kiverése után csak pusztá
falak maradtak. De azok megma-
radtak! A császári seregek sem
kimélték, tűz is pusztította. De a
Várnegyed akkor is újjáéledt, új-
jáépítették a kor stílusában, befa-
lazva középkori kapuboltozato-
kat, eltüntetve faragott párkányo-
kat.

Ezt, ezeket rázta le a sok ezer
bomba, ágyúövedék, akna rob-
banása.

Visszakaptuk a középkori Vár-
negyedet – romokban. S az a har-
madik tábor ennek megmentését,
újjáépítését szorgalmazta, sikerrel.
Mert ahol csak lehetett, ahol egy
falmaradvány, elötűnt boltozat,
vagy addig rejtett ablaknyílás, ne-
tán előkerült korabeli rajz, leírás
hitelesítette a középkori eredetet,
ott éltek a lehetőséggel, s Mátyás
vagy Zsigmond korát idéző stílus-
ban állították helyre a romháza-
kat. Ahol meg semmi sem maradt,

oda a legkorszerűbbet építették;
olyat, amely a huszadik század
jegyeként is harmonikusan illesz-
kedik a Várnegyed stílusába, han-
gulatába.

Olyan most a Vár – az Uri ut-
ca, Országház utca, Szenthárom-
ság tér, a Fortuna utca, a Balta
köz –, mint egy történelmi emlék-
múzeum. Történelmünk sanyarú és
szép korszakait láthatjuk utcáin,
terein. Eszünkbe juttat régmúlt idő-
ket: fényt és pompát; kopás tö-
rökök és lódobogást; békés polgá-
rok építő szorgosságát; aknatűzet
és bombarobbanást. S azt is, hogy
ennek az élő történelmekönyvnek
a lapjait – a nagy pusztulás után
óriási munkával, pénzzel – egy
alapjaiban megváltozott társada-
lom restaurálta, tette olvashatóvá
a ma embere számára.

Ezért vonz télen-nyáron, esőben-
hóban tizezreket sétára, barango-
lásra, tűnődésre a Várnegyed.

Antal Károly

Pátzay Pál gyönyörű kút-figurája

